

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl. — cr.
" " " " pe 1/2 an . . . 2 " 50 "
" România și străinătate pe an . . . 14 franci
" " " " " pe 1/2 an 7 "

Prețul inserțiunilor:
Pentru publicațiunile oficiale, concurse,
edite etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până
la 150 de cuvinte, 3 fl., până la 200 de cu-
vinte, 4 fl., de aci în sus 5 fl.

Correspondențele se adresează redacțiunii
„FOAIA DIECESANĂ“;
eară banii de prenumerațiune și inserțiunii la
ADMINISTRAȚIA
Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș.

PARTEA OFICIALĂ.

Ad Nr. 2506 ex 1891 B.

Cătră Onorații d. deputați ai sinodului protopresbiteral electoral din protopopiatul Ciacovei.

Premergând toate cele prescise de legile din vigoare ale bisericii noastre, în privința întregirii postului de protopresbiter în tractul protopresbiteral vacant al Ciacovei, subscrisul comisariu consistorial, pe baza §-ului 16 din regulamentul pentru procedura la alegerea de protopresbiter, prin aceasta convoc și dechiar de convocat sinodul protopresbiteral al acestui tract, în lipsa de parohie protopresbiterală centrală, în comuna Ghilad pe ziua de Duminică în 6/18 Octombrie a. c.

Ceea-ce se aduce și pe această cale la cunoștința domnilor deputați preoțești și mireni, ordinar și ad hoc ai sinodului protopresbiteral suslaudat cu invitarea să participe la densus.

Srediștea-Mică, 16 Septembrie 1891.

Mihaïu Juica,
preot gr. or. și comisariu consistorial.

PARTEA NEOFICIALĂ.

O cestiune economică importantă.

Vice-comitele comitatului Căraș-Severin pe baza unui intimat ministerial a dat ordin cătră primăriile (antistiile) comunale, că se nu se mai amestece în cauzele islasului și a țarinei; se nu mai facă aruncurile păzitorilor, cioardelor, eigheliilor, turmelor, etc. ci toate acestea se le lase d'aci nainte numai proprietarilor pământelor urbariale, pre

cari i-a și provocat să se constituie, și pe viitoriu să și poarte afacerile țarinei și a islasului; oprind primăriile și reprezentanțele comunale a se mai amestece în aceste afaceri.

Șcim, că în sistema actuală centrele de administrațiune au lipsă de toată activitatea primăriilor pentru cauzele și scopurile lor; șcim, că primăriile sunt împovorate cu scoaterea nenumăratelor dări și imposite de la finanțe, dela comitat, dela miliție, dela comună etc.

Drept aceea primind din mai multe părți provocarea, ca să li se îndigiteze ce au de făcut, unii bărbați de ai nostri competenți în cauză au compus proiectul de statute ce-l publicăm mai jos, ca în cât se poate toate comunele să se constituie uniform.

Pentru esplicări la acest proiect de statut doritorii au să se adreseze la dl Coriolan Brediceanu, advocat în Logoj, și până atunci se comunică:

- a) cumcă cuvântul „urbarialiști“ s'a lăsat afară, fiind-că „urbarialiștii“ azi nu mai sunt;
- b) au creat ca persoană morală „administrarea islasului și a țarinei“;
- c) au condiționat esecutarea pe cale administrativă pre cum sunt azi și la alte instituțiuni de interes comun d. e. la cult.

Totodată prin aceasta se convoacă pe ziua congregațiunii ordinare, adică pe 15. Oct. d. a. 3 oare, o conferință în aceasta cauză pentru lămurirea asupra eventualelor diferințe de opiniuni.

Statut

pentru economia rurală a sătenilor din comuna

Obiectul.

§. 1. Statutul presinte se estindé asupra întregului complex de pământ din comuna carele e proprietatea sătenilor fosti urbarialiști, precum sânt: (1, 1/2, 1/4 1/3) sesiuni urbariale, industriale, promontoriale, islasul

comun și alte pămênțe rescumperate și devenite proprietatea sătenilor, și asupra tuturor lucrurilor de interes comun economic, p. e. pădurile, fântânile ș. c. l.

Scopul.

§. 2. Scopul acestui statut e a organiza administrația economiei rurale, asupra pămênțurilor din §. 1.; a susține ordinea bună; a scuti sătenii de daune și a promova interesele economice din comuna

Numirea.

§. 3. Persoana morală creată pentru obiectul §. 1. și în scopul §. 2. din sătenii din comuna poartă numirea „Administrația economiei rurale din”

Organele.

§. 4. Organele administrării economiei rurale din comuna sînt:

- a) Adunarea generală;
- b) Comitetul;
- c) Președintele;
- d) Notariul;
- e) Administratorul.

Adunarea generală.

§. 5. Adunarea generală se compune din toți sătenii maioreni, cari au cel puțin 1 juger de pămênț în hotarul comunei ca proprietatea lor. Pe minoreni îi reprezintă tutorul; pe cei de sub curatelă, curatorul. Vêduvele își pot valida dreptul lor în persoană, dar se pot reprezenta și prin plenipotențiați.

Prima adunare generală de constituire o convoacă primariul comunei invitând pe toți îndreptățiii. Lista îndreptățitorilor o compune comitetul și o aproabă adunarea generală următoare. Numele îndreptățitorilor se induce într-o carte legată și se corectează în fie-care an. Fie-care îndreptățit are drept egal de consultare și votare. Adunarea generală ordinară se ține în fie-care an în luna lui Ianuarie. Comitetul sau zece îndreptățiii pot cere, ca președintele să convoace adunarea generală.

Cercul activității adunării generale este:

1. Alegerea președintelui și a comitetului pe trei ani;
2. Satorirea preliminarului (budget);
3. Examenarea socotelor anuale;
4. Pertractarea și judecarea cauzelor disciplinare ale administratorului;
5. Pertractarea propunerilor și proiectelor comitetului sau ale îndreptățitorilor;
6. Deciderea modului de folosire a pădurii, miriștilor, tușșului, islasului etc.
7. Satorirea a ori ce felii de arunc sau plată pentru păzitori, pășunat, sau lucru cu carul la poduri, gomile etc.

În adunarea generală pertractările sînt publice, dar președintele are drept se eschidă publicul, dacă nici la a 2 îndrumare nu se lasă de conturbarea consultării.

Programa adunării generale și ordinea obiectelor o compune președintele și e datoriu a veghia ca să nu se facă abateri dela ea.

Președintele conduce alegerea și consultarea, îndrumă pe vorbitoriu la ordine de 2 ori, car' dacă nici aceasta nu folosește îi detrage cuvântul.

La unul și acelaș obiect tot iusul numai de 2 ori poate vorbi: în cauză personală și la punerea întrebării de votare însă poate ori și când.

Decisele adunării generale se aduc cu majoritate de voturi, ear fiind voturile egale decide președintele.

Votarea se face prin sculare și ședere, la caz însă dacă prin acest mod nu se poate constata majoritatea, sau dacă cer cinci inși se ordina totdeauna votare nominală.

Comitetul.

§. 6. Comitetul constă din șase membri și e condus de președintele ales prin adunarea generală. Comitetul își alege administratorul pe toți 3 ani, ear păzitorii câte pe 1 an; notariul e asemenea ales pe 3 ani.

Notariul și administratorul comitetului, — încât nu sînt membri de comitet ci aleși prin adunarea generală — au în comitet vot consultativ.

Normele de ordine satorite pentru consultările adunării generale sînt deobligatoare și pentru ședințele comitetului; comitetul însă își poate face însuși regulamentul afacerilor interne.

Membrii comitetului n'au nici o plată și nu pot cere nici o remunerație pentru serviciile lor.

Comitetul ține într'un an cel puțin 3 ședințe și anume: în Februarie după adunarea generală ca să dispună cele de lipsă; în Iulie pentru folosirea miriștei de pășune și în Noemvrie pentru lucrurile de toamnă și pentru pregătirea obiectelor pentru adunarea generală anuală.

Afară de aceste 3 ședințe președintele poate ori și când — sau la cererea a 3 membri e îndatorat — să convoace ședință de comitet.

Membrii comitetului se convoacă la ședință prin o coală circuloare, care se păstrează la protocol.

De cercul de activitate a comitetului se ține:

- a) a executa decisele adunării generale;
- b) a compune inventariul averii;
- c) a satorii pe baza bugetului aruncul pentru pășune și orice contribuire a îndreptățitorilor în bani sau în natură cu carul sau ca sărăori.
- d) prețuirea daunelor cauzate și complanarea pe cale pacinică a controverselor dintre îndreptățiii;
- e) a inspecționa prin 2 membri de comitet și administratorul seu toată averea din §. 1. pădurile, drumurile de țarină, liniile, tușșul, pădurea etc. și asupra raportului esmișilor a dispune cele de lipsă;
- f) îngrijesce ca moxanzile dela ocupațiunii și gomilele dela hotare să se susțină neatinse, sau să se îndrepte în fie-care an așa, ca să aibe 1'20 m. înălțime, eară scarpele (laturile, coastele) să aibe 2 metri lungime; 0'50 m. lărgime și 0'50 m. afunzime.

g) a face prețuirea pădurei, tușșului etc. și unel-telor ce sînt de vindut;

h) a efectui exarendarea pămênțelor sau fênațelor designate spre acest scop prin adunarea generală.

Exarendarea tuturor parcelelor se întâmplă pe calea licitației publice într-o zi, dar separat. Ziua de licitație se se deede de seire în modul îndatinat în comună și despre licitație se se poarte protocol. Asupra protestelor ridicate în contra licitației, comitetul e datoriu a decide în 3 zile dela licitație;

i) să delibereze asupra tuturor afacerilor interne;

j) să examineze socotelile anuale și să facă proiectul de preliminaru pentru anul următoriu și ambele se le înainteze adunării generale;

k) să facă propuneri speciale și proiecte detaliate către adunarea generală pentru înaintarea interesului economic al celor îndreptățiți;

l) comitetul reprezintă în afară administrarea economiei rurale și prin conclus poate autorisa pe președintele și notariul a reprezenta, sau să împuternicească a reprezenta „administrarea economiei rurale“ sau comitetul.

Președintele.

§. 7. Președintele conduce și controlează pe administratorul și păzitorii.

El e îndatorat a purta o carte presidială legată și a introduce în ordine numerică și cu însemnarea datului ori-ce jalbă (plânsoare) a vr'unui îndreptătit, precum și tot ce a aflat de folos sau de stricăciune pentru averea din § 1. și a presenta fie-care caz comitetului spre deliberare.

Președintele păstrează o cheie dela cassa comună și ori-ce signat numai așa se poate plăti, dacă e provăzut și cu semnatura președintelui. Președintele prezentează pe administratorul și pe păzitorii aleși prin comitet la prețură ca să depună jurământul prescris.

Administratorul.

§. 8. Administratorul primesce inventariul și averea în grija sa și depune dimpreună cu păzitorii jurământul prescris în lege pentru codreni (gornici) și păzitorii de țarină.

Codrenii și păzitorii sânt supuși administratorului și au să împlinească toate dispozițiile lui, căci atât ei cât și administratorul sânt responsabili pentru ori-ce daună provenită din neglijența ori sminta lor, precum și pentru daunele dacă făptuitorii nu s'au aflat.

Administratorul încasează toate aruncurile și toate venitele și le păstrează în cassa comună, dela care a doua cheie e la el.

Despre venite și erogate poartă administratorul jurnal, eară despre venitele speciale dela păduri, arenzi, dela daunele plătite etc. poartă protocol special. Administratorul poartă și compune socoată în fie-care an și o supune comitetului spre censurare și înaintare la adunarea generală.

Administratorul și păzitorii au salariu anual fixat prin adunarea generală.

Notariul.

§. 9. Notariul comitetului poartă protocolul ședințelor adunării generale și a comitetului și le introduce într-o carte legată.

Fie-care protocol trebuie cetit și autenticat prin o comisiune aleasă spre acest scop, și subscris de președinte și de notariu.

Dispozițiuni generale.

§. 10. a) Pădurea, tufșurile se se vindă sau se se deede numai la sătenii din

b) Gârâna are să fie oprită 2 ani.

c) La tăiatul pădurii se se observe dispozițiile legii silvanale ținându-se totdeauna turnul ertat ca să rămână pădurea totdeauna.

d) Caprele sânt oprite dela pășunat;

Modificarea statutelor.

Modificarea acestui statut se poate face numai în adunarea generală convocată apriat și numai spre acest scop. De față trebuie să fie majoritate absolută din toți îndreptățiții și conclusele se pot lua numai cu $\frac{3}{4}$ (trei părți din patru) a celor prezenti.

Esecutarea.

§. 12. La recercarea președintelui primăria (antistia) comunală va încassa pe cale esecutională toate aruncurile și va silii pe interesați a împlini toate aruncurile făcute pe basa budgetului votat de adunarea generală.

O călătorie în satele românesce din Istria,

de

Teodor T. Burada.

(Urmare.)

Rugăciunea Sântei Marii.

„Sora Maria, pliră de milosti, Domnul cu tire. Blagoslovit est tu întru mulierli și blagoslovitu-i ploda dela utroba*) ta Isus.

Sora Maria, Maia Domnu, roga Domnu za noi acmoace și în vreme de mortea nostru. Așa să fi.“

Eată și alte mustre de frase ale Românilor istrieni pe care de asemenea le-am auzit însumi în vorbirile lor curente:

„Mari demareată viri-va fețioru cu plugul cu patru boi. Ceasta feata e mușata, are peri și ochi negri. Prevtu nostru nu cuvântă în baserica vlašchi. Baserica nostra e mușată. Fețioru mes-a la ur cătun prope di Birdo. Io sām mai betăr di tire, io sām mai tiner de tire. Za ce ai dat părea a lui, putut-ai da mie. Io voi veri după tire acmoace. Ai cusut te cameșe. Camisola are do măreci. Sorerle lu nostru Podesta, escu moarte. Ratați-mi calea către vostra casă, Cărele latră. Ceasta lume facut e cu scalele, urii merg în jos, urii în sus. Bate fieru pără-i cald. Astă zi mie, mare țire. Carle cere află. Carle crede în Domnu, Domnu-i juta. Carle e bur terăr, e bur și bătăr. Ce ai făcut ieri după ciră. Vântu rescoperit-a casa. Dați firu și ovăsu la cali. Cât vinzi ceasta vaca. Dă-mi ceva de merindat.“

Mă opresc cu astfel de citări, neavând intenția și nici puțința de a reproduce întreg dialectul, țin înse a arăta tot aicia, că unele descrieri făcute de străini. precum sânt Italianii și nemții, ce s'au interesat de acesti frați ai noștrii înstrăinați, sânt departe de a fi oglinda exactă a limbii ce ei vorbesc, deoarece-ce nici în limba italiană si

*) Pântece.

nică în cea germană nu se află în alfabetele lor vocalele *ä, î*, și de asemenea se dă o astfel de pronunțare consoanelor *c, j, z*.

Astfelu de pildă găsește într'un articol din gazeta „L'Istria“*) din Istria, scos de dl Anton Covaciū. cel-voi reproduce la anexa IV., următoarele două narațiuni ca mostre de limba romano-istriană:

1. „Doi omiri (n) amnata en ra (la) se calle, ur „(un) de jegli aflat-a o secura, e cglia: Oh vedi, ȝa „am jo aflat. N'am aflat moresti sice cella ato; ma aremo „afiat. Salec pocle verita cegli cargli secura a pglieudut, e „vesuta secura en mera lu celu car le vo aflat, poçnita „maltrateil sa tata. O morg esmo cgliajata jegli tunce. „Compagnu a lui. Nu smo, moresti sice, ma jessam. Saz „ca, tu secura aflut cgliajatai jon vo e, no noi amo „vo aflat.“

Doi oameni mergeau în calea lor. Unul din ei aflat-a o secura și strigă: Oh vezi ce am aflat eu: n'am aflat eu, trebuie să zici, zice celalalt, ci, noi am aflat. Puțin după aceea venit-a cel care a pierdut secura și văzut-a secura în mâna celui care a aflat-o, și a început a-l maltrata ca pe un tâlhar. O morți sântem strigat-a el atunci. Companionul lui zise: Nu „sântem“ trebuie să zici, ci „sânt“. Pentru-că tu, când ai aflat secura, zis-ai: eu am aflat-o, și nu: noi am aflat-o.

2. „Iarna fost-a cruta race. Fruniga care avut ne-berito en vera ȝuda hrană, stata smirom en ră să casa. „Cercecu seboedit su pemint patita de home e de race. „Rogata donche fruniga necaegl duje salec munca sa xivi. „E fruniga sice, juva ai tu fost en jirima (inima) de vera. „Saç che n'ai tu tunce a te xivglegne prepravit. En vera „sissa cercecu cantatam mi divertitam cargli trecut. E „fruniga ersuch: Sai tu en vera cantat, acmoace chei „jarna e tu xoca“.

Fost-a iarna foarte rece. Furnica, care avea adunată multă hrană de cu vară, stătea liniștită în casa sa. Grierul vîrit sub pămînt a suferit de foame și de frig. Rugat-a deci pe furnică, ca să-î deie puțin ce mîncă, ca să trăească. Furnica zice: unde ai fost în mijlocul verei Pentru ce tu atunci nu ai pregătit al teu traîu. În vară zise grierul, cantat-am și desfêtat-am pe cei cari treceau. Și furnica zise rizînd: dacă tu ai cântat vara acuma că-î earnă tu joacă.

După controlul ce însu-mi am făcut asupra acestor două specimene, am văzut, că pronunțarea dreaptă a Românilor istrieni e altfel, — lucru ce și dl Covaciū mî-a mărturisit, — mî-a spus însă, că nu putea să scrie altfel sunetele ce le auzia în dialectul româno-istrian, din cauza, că nu cunoscea literile corespunzătoare.

Deci mustrele de mai sus trebuiesc transcrise astfel:

— Doi omiri amnata în ra să cale, ur de ieli aflat-a o secură, de cliamă: Oh vezi ce am io aflat. N'am aflat moresti zice, zice cela ato; ma aremu aflat. Zalec pocle verit-a celi carli secura a pierdut, văzut-a secura în mîra lu celu carle vo aflat pocnita maltrate-il za tata, Oh morți esmo cliamata eli tunce. Compagna a lui. Nu

*) An. 1846 nr. 1 și 2.

smo moresti zice, ma iessam. Zaç ca-î tu secura aflat cliamat-ai: Jo'n vo e, no noi amo vo aflat.

— Iarna fost-a cruda rece. Fruniga care avut neberito în veară ciuda hrană, stat-a smirom în ră să casa. Cercecu seboedit su pămînt, patita di home e di race. Rogat-a donche fruniga neca ieli duie zalec munca za jivi. E fruniga zice: Juva ai tu fost în irimă di veră, zaci che n'ai tu tunce a te jivlene prepravit în vera. Zis-a cercecu, cantat-am mi divertit-am carli trecut. E fruniga erzuci: S'ai tu în veară cantat, acmoce eă-î iarna, tu joacă.

Lupta de conservare.

Sentimentul de conservare națională nu le lipsese deloc acestor Români reslățiți prin Istria. Ei vîd pericolul, în care se află, de a fi cu totul slavizați de Slovaci ce au năpădit în peninsula istriană; Românii au căutat în diferite timpuri mijloace, prin care să se poată opune curentului slavizătoriu.

Astfelu în anul 1887 un număr însemnat, vîzînd pericolul ce-î amenință, făcîră recurs la dieta provincială din Parenzo (capitala Istriei), printr'un apel scris în limba italiană, prin care cereau să li se deschidă școale, în care să se poată instrui și ei în limba maternă, ca și alte popoare din imperiul Austriei.

Acest apel are următoarea cuprindere:

„*Atră preainalta dietă a Istriei!*“

„O gravă și seculară uitare așteaptă în ultima oară „a necesității, dreptate și îngrijire, întru cât legile în vi-„goare permit, dela patriotismul și înțelepciunea aceloră, „cărora voința alegătorilor istrieni a încredințat cel mai „sânt mandat.

„Atât pe coastele petroase ale Carstului, cât și la „poalele mai ierboase ale muntelui Maggiore trăește de „sute de ani strimtorată de calamitățile elementelor și de „ignoranța intelectuală, dar totdeauna onestă, totdeauna „pacinică și răbdătoare, o populațiune, care din zi în zi „mai mult își perde cel mai sânt caracter, limba și na-„ționalitatea.

„O astfelu de existență nenorocită nu poate, și „chiar nu trebuie să fie tolerată mai mult de reprezentanții „Istriei. A ajuns acuma momentul suprem, ca pe baza „echității și a garanțiilor constituționale să fie ascultați „și bunii și pacinicii contribuabili ai locurilor sus numite.

„Nici locuitorilor din Jeiane, nici acelor din Susne-„vizza, Bîrdo, Letai, Grobnico, Vilanova, Gradine și Jese-„novic nu le este ertat a asculta în biserică cuvîntul „Domnului în limba lor proprie, și nici în o altă înrudită „cu a lor, instrucțiunea scumpilor lor copii nu le este „ertat decât în o limbă străină.

„În satul Jeiane, mai mulți de 60 băieți români „sînt siliți a frecuenta școala din Mune, străină și în-„depărtată. Nu este de mirat, că un lucru așa de anor-„mal poate exista acolo, când vedem, că la ultimul re-„censemînt, făcut de autoritățile comunale respective, nu „se constată, că există un singur Român!

„Încât privește comunele mai mici dela poalele mun-„telui Maggiore, statistica arată, că se află peste una mie

„de Români, dar nici acolo nu se află urmă de școală română și de preot român; singură femeia păstrează scumpele reliquii, pe care trebuie să le apere în contra uitării.

„Noi ne rugăm deci cu respect, ca prin mijlocirea acestei înalte Diete istriene, să se îndure a ne veni întru ajutoriu, conform legilor statului, nu numai în afacerile școlastice, dar și în cele bisericesci. În privința celor bisericesci, binevoacă consiliul permanent din Parenzo a se referi la ordinul episcopesc relativ, care la rândul său va putea ușor să obțină instrucțiuni și dispozițiuni dela Venerabila Curie română, care deja de mult timp s'a îngrijit de necesitățile religioase ale catolicilor români din alte țeri.

„Binecuvântarea ceriului să ajute lucrarea, care se așteaptă dela înalta Dietă istriană, spre mulțămirea generală.

„Susnevizza, 28. Octomvrie 1887.

„(Maî mulți Români istrieni)“.*)

Afară de aceasta, Români istrieni făcură un alt apel către Italienii din Istria, care s'a publicat în gazeta italiană „Il giovine pensiero“ Nr. 17. din 26. Noemvrie 1887. pe care o dăm în traducere; ea sună astfel:

„Cătră Italienii din Istria!

„Precum știți prea bine, locuiesc între voi de secolii un popor latin, care nu v'a făcut și nu vă face nici un neajuns. Poporul acesta e bântuit neîncetat de tot felul de nenorociri, și nu se plânge, plătesce tributul ce i se cere, și tot nu se plânge.

„Toți l-au uitat, numai voi din când în când în scrierile voastre vă mai aduceți aminte de el, fără însă a vă hotărî până acum a ne întinde o mână frățească pentru a obține această reînviere, pe care umanitatea și progresul o reclamă și în favoarea noastră, s'ermanii de noi părăsiți.

„Numele de Român, care reînvie și în noi și în voi atâtea memorii de glorie comună, nu are el oare destulă putere, ca să vă hotărască a ne veni întru ajutoriu, în extremul moment al necesității?

„Frați Istrieni, în numele cel sânt al mamei și al patriei, care ne sânt comune și noaue și voaue, vă rugăm, nu ne refusați acest ajutoriu, pe care și dreptatea și echitatea îl cere!

„Noi, de când sântem, școală n'am avut, și de s'a arătat câte-odată vr'un învățătoriu între noi, acela ne vorbia o limbă, care nu e a noastră. Numărul copiilor noștri cu toate aceste e cu mult mai mare ca cel indispensabil precis de legea provincială. Apoi art. 19. al constituțiunei dispune, ca naționalitatea noastră să fie respectată!

„De ani și ani sântem siliți să ne rugăm lui Dumnezeu într'o limbă străină, tot în limba aceea ni se țin predicile, în aceeași limbă ni se împărtășesc sântele Taine, cu toate că noi ne împotrivim, iubitele noastre soții pre-

*) Vezi gazeta italiană din Pola „Il giovine pensiero“ Nr. 8. din 26. Octomvrie 1887.

„fer a rămânea mai bine în propriul lor cămin, păstrând cel mai sublim cult în inima lor cu propria lor limbă cu toate-că §. 19 din constituțiune. ne garantează naționalitatea!

„Poate cineva a crezut, că părăsirea limbii și uitarea a oricărei tradițiuni despre originea noastră vor merge cu așa repejune, încât peste puțin va dispărea chiar și urma acestor locuri nenorocite!

„Sperăm însă, că cel puțin voi, iubiți frați, onestii în totdeauna și în deplină stăpânire a acestei culturi, care nouă nu ne este acordată, veți ridica vocea voastră acolo unde se cuvine, pentru-ca respectivii frați legali să se intereseze și să îndrepteze miseriile noastre intelectuale și morale; ca uitarea nedreaptă de până acuma să fie resplătită conform ideilor unei bune administrațiuni soțiale.

„Dee Dumnezeu, ca puternicul vostru patronagiu să împartă acestei sermane națiunii darul cel mai scump, după care suspină inima fie-cărui om: instrucțiunea în propria sa limbă, și noi vom fi recunoscători, vom fi și de aici înainte credincioși acelor principii de afinitate, care poate nu este cea de pe urmă basă, pe care întemeiem speranțele noastre de față.

„Frați Istrieni, nu este momentul acuma, căci ne lipsesc înlesnirile, de a vă arăta mijloacele, prin care s'ar putea mai ușor întâmpina satisfacerea acestor nevoi ce simțim și care, din cauza înjositoarei noastre pozițiuni, nu putem să le expunem.

„Voaue generoșilor, vi se cuvine inițiativa energică, voaue înțelepților și prudenților, vi se cuvine această întreprindere, care este cea mai bună. Să dee Dumnezeu, ca binecuvântarea tuturor acestor familii să fie cea d'atău recompensă.

„Susnevizza, 19. Noemvrie 1887.

„Un Român în numele tuturor.“

(Va urma.)

Unele ingerențe stricăcioase limbei.

(Urmare.)

Un preot din apropierea unei rezidențe arhieresci, când vrea el să se arăte unui strein, că este oare-cum om ca de oraș, om care de atâtea-ori a stat de vorbă chiar și cu Metropolitul, apoi începea cu cuvintele: „În iau onoarea a mă recomanda N. N.“

Și lucru minunat, învățătoriu din satul preotului deși om tinăr, și el i-și ia onoarea când se recomandă. Ba ca și preotul, zice și el în șirul conversației de repetite ori: „În iau onoarea a vă spune“ cutare și cutare. Adecă ei confundă voea sau pe latinesce libertatea, cu onoarea, și greșala pe cât de izbitoare pe atât este de mare.

Un învățătoriu, în calea sa spre oraș, înserează într'un sat și se abate la preotul locului, pe care din întâmplare îl nimeresce cu ai seși la cină. Pofțit și el să țină cu ei, se așază la masă, ear preoteasa pune pe masă între altele nisce pâne prăjită, unsă cu aiu și cu unsoare de găscă. După-ce se petrece cina cu pofță de eamnă, învăță-

toriul întreabă pe preoteasă că cum a pregătit prăjelele, de au fost așa bune, ear dânsa neperzând din vedere că este postul Crăciunului, îi spune că, eacă așa și așa, cu oleu. Atunci învățătorul, cu ton ridicat și oare-cum vesel zice: „Oleu am și eu destul, cum mă întorc acasă am să o conduc și eu această bucată.“

Sărman dascăl care conduci prăjelele, oare cum conduci școlarii în școala unde ești pus? Câtă zăpăcială va fi în biete capete crude ale celor conduși de tine?!

Dar îndeșert! El a trebuit să urmeze astfel, căci altcum nu trecea de om învățat. Ce? „Dacă mă voi întoarce acasă, voi spune murei să pregătească și ea această mâncare“, o poate zice oricare om dela sate. Domnul învățătoru însă trebuie să vorbească altcum decum vorbesce țeranul, el trebuie să vorbească ca bărbat de școală, ca om de carte; apoi fie chiar și atunci când vorba este de pâne prăjită.

Un alt învățătoru, nici mai puțin, ci cu pretenția de a ajunge autor, înaintează la Consistoriu un manuscris lucrat de el, însoțit de rugarea ca acesta să binevoască „al supune scrutiniului, și aflându-l apt și de prisos, să-l introducă ca manual în școlile triviale, înțelesminte dela sate.“

Auziți D-Voastră, carte supusă scrutiniului, cu scopul de a se afla aptă și de prisos, pentru școlile triviale.

Câtă beție de cuvinte, și câtă turbureală în capul unui om, chemat după poziția lui de a-și da sama de tot cuvîntelul și de toată zicerea!

Ei bine, ce galimatias va produce un astfel de învățătorin în capetele învețeilor săi și a oamenilor în a căror soțietate petrece neîntrerupt?!

Într'una din zile un protopresbiter a mers la fața locului, într'o parohie din tractul seu, pare-mi-se în scopul de a conduce alegerea de învățătoru. După-ce sau adunat membrii sinodului, capul satului, primariul, om trecut și el prin vre-o câteva școale, intră la protopopul și îi adresează cuvintele: „Preainorate domnule protopoape! vă rog să poftiți că pudlicul este adunat.“

A poftit preainoratul, norocirea însă că protopresbiterul era de o fire senină, căci altcum cine scie ce se întâmpla cu pudlicul.

Adevărat că preainorate este după formă aproape ca și preainorate, deosebirea după înțeles însă este foarte mare, și schimonosirea ca și la pudlic de asemenea.

Un alt primariu de câte-ori se laudă, ori laudă pe alții, are obiceiul de încheie: „Ei mă rog, prassul cel bun face,“ și earăși când critică: „n'are prassu ăl bun și pace.“

Oare de ce nu zice el de exemplu: pățania și mințea omului face, și de ce: prassu ăl bun? Negreșit pentru-că va fi luat sama, că oamenii mai pe jos de el îl țin mai învățat dacă „șîpă“ cum zice tot el, și câte o vorbă de școală.

Un prim codrean care împrumuta-se pe un preot, îi zice acestuia la întâlnire: „Mă rog se-mi concedeați că vă cer suma netă împrumutată de 40 fl.“

Un preot, neputând să se înfățișeze tocmai la timp la sinodul protopresbiteral, presidentul îl întreabă încetșor

că, de ce a întârziat, ear dânsul îi răspunde: Vă rog să nu mă blanați preainorate dle, mî-a fost pëlăria cu care am venit de acasă de tot negativă, a trebuit să merg să-m cumpăr alta.“

Protopopul nici nu l-a blanaț, căci destul de blamat era el când vorbea de pëlărie negativă.

O domnișoară, în treacăt fie zis, candidată de preoteasă ori notăreșită, face unui june următoarea imputare: „Nu sciu *causia* pentru-ce nu veniți pe la noi nici-când.“ Causa, îi respunde acesta este simplă! nu pot. „A, pardoniti domnule, replică ea, nu voiți, fiind-că vă țineți prea nobăl.“

Ei bine, a pardonit bietul om, ce era să facă, dar de mers tot nu a mers nici de aci înainte în vizită la iscusita domnișoară.

Un învățătoru poftesce Reuniunea din care face și el parte, ca să-i voteze notariului pentru consciențioasa îndeplinire a oficiului seu „drept remunerațiune o mulctă de 10 fl.“

Ar fi fost bine ca Reuniunea să fi primit propunerea cu adausul ca, remunerația de 10 fl. să o răspundă propunătorul însuș, drept mulctă pentru-că se joacă cu vorbele ca cu boabele.

Am ținut să înșir aceste cazuri din numărul nefirșit a celor ce sînt în circulație și pe cari mulți întocmai ca și mine le vor fi băgat de samă, fără ca până acum să le supună vr'unul discuției publice. M'am restrîns însă numai la acestea pentru-ca de o parte să nu devin plictisitoriu, ear de alta pentru-că cred că și acestea sînt de ajuns de o cam-dată, pentru cei cari vor să îndrepte și să se îndrepte.

În cele espuse până aci am arătat înfrunțele rele asupra limbei, urmate din direcția latinizătoare și profesate de stratul mai ridicat, de așa zisa inteligență; în cele următoare ne vom ocupa nițel de influențele răufăcătoare ale stratului de jos, ale poporului însuș.

Aici înainte de toate ținem să se scie că canalul prin care se strecoară aceste ingerențe nepriincioase limbei este cu deosebire vieața ostășească. Feciorii români duși în cătănie, sînt siliți să asculte și să învețe comanda în limba germăna și în cea magiara. Tot asemenea și numele hainelor și al armătorei, cu toale amănuntele lor.

Pe deasupra cea mai mare parte a ofițirilor și a subofițirilor sînt streini, cari nu sciu sau de loc sau numai slăbuț romănesce.

Lucru este dar firesc, că feciorii în astfelu de împrejurări, în mod cu desăvîrșire inconșciu, își molipsesc limba cu streinisme. De aceea nu te miri, nici nu ești surprins de loc dacă îi auzi, pe cîtă vreme sînt în activitate, zicînd de exemplu: broțac, pătrîntaș, vardă, șvimșul, șiștat, izițirplaț, ori: borneu boconci, ciacău, necrăvălău și altele.

(Va urma).

Pentru coruri.

În editura „Soțietății române de cântări și musică din Caransebeș“ a apărut zilele acestea **Liturgia Sântului Ioan Chrisostom**, compusă după melodiile bisericești din Bănat, pentru cor de bărbați, de *Antonie Sequens*, profesor de musică și dirigentul corului din Caransebeș.

Credem că lucrarea aceasta va fi binevenită corurilor noastre bisericești, cu atât mai vârtos, că nu avem prea mare alegere în materiile de felul acesta; ear o liturgie completă, întocmită după melodiile bisericești din Bănat, a lipsit până astăzi cu deseveșire. Observăm, că „*Liturgia din Caransebeș*“ prezentată în opul de față, e compusă dinadins în stil ușor, încât fie-care cor o poate executa cu înlesnire. Tipariul elegant e executat de stabilimentul tipografic a lui Oscar Brandstetter în Lipsca. Liturgia se poate comanda la autorul *Antonie Sequens* profesor de musică la Institutul teologic-pedagogic din Caransebeș, trimițând prețul de 2 fl. 50 cr.

Socotim a întimpina prin acest anunț un neajuns simțit la noi în literatura musicăi noastre eclesiastice.

Comitetul soțietății rom. de cântări și musică din Caransebeș.

Varietăți.

Atentat contra Maiestății Sele a Monarchului. Joi în 26 l. c. (1 Oct. nou) o scire îngrozitoare a cutriat întreaga monarchie. În noaptea din 26 l. c. sub podul dela stația drumului de fer din Rosenthal în Boemia, pe unde avea să treacă trenul imperial cu Maiestatea Sa dela Praga la Reichenberg au explodat doae bombe pela miezul nopții una după alta cu interval de 10 minute. Nici o nenorocire nu s'a întâmplat nici Maiestăți nici altora, deoarece esplodarea s'a întâmplat cu mult mai înainte de sosirea trenului imperial, adecă esplosiunea a fost pela mezul nopții și trenul a sosit dimineata, când era reparată spargerea cauzată de bombe așa, că programul călătoriei Maiestății Sele nu s'a schimbat de felu. Dealtcum în cercurile competente acestui atentat i-se de-neagă ori-ce caracter politic și se crede că este fapta unui mișel ordinaru. Maiestatea Sa a ignorat cu totul acest atentat.

Prea Sântia Sa D. Episcop diecesan Nicolae Popea a sosit erî Sâmbătă seara dela Băile-Erculane și pleacă mâne la Sibiu spre a participa la ședințele congresului național-bisericesc, care se începe Marți în 1/13. Octomvrie a. c.

Alegere de protopresviter în Timișoara. Sino-
dul protopresviteral al tractului Timișorii a ales de proto-

presviter pe d-l *Dr. Traian Puticiu*, profesor de teologie în Arad, — cu 64 de voturi. —

Congregația ordinărie de toamnă în comitatul Căraș-Severin se ține *Joi* în 3/15. Octomvrie a. c.

Românii la esoposiția din Praga. Lună în 23. l. c. (5. Oct. n.) 30 de Români din Ardeal și din Ungaria au sosit la Praga. La gară au fost salutați de către delegațiunea compusă din profesorii universitari *D-ră Jarnik* și *Piç* și din avocatul *Dr. Podlipno*. În ziua următoare la 11 oare Românii au vizitat corporativ esoposiția. La poarta esoposiției au fost primiți sərbătoresee vorbind *Dr. Sedlak* în limba cehă, ear *Dr. Jarnik* în limba română. Pentru această căldueoasă primire *Dr. Mureșan* a mulțumit pe scurt în limba cehă apoi a continuat românesee.

Numerosul public asistent a aclamat cu entusiasm pe Români.

Esoposiția din Timișoara s'a închis sərbătoresee Duminecă în 22. l. c. (4. Oct. nou).

Concurs.

Pe basa ordinațiunei Venerabilului Consistoriu diecesan ddo 30 August a. c. Nr. 2269 B. se escrie concuăs pentru ocuparea postului de capelan în parochia de classa a III-a din **Măidan**, pre lângă neputinciosul paroch Dionisie Liuba, cu termin de recurgere până la 20 Octomvrie a. c. st. v.

Emolumiutele din care alesul capelan va primi a treia parte sunt următoarele:

1. O sesiune parochială constătătoare din 30 jugere.
2. Birul și stola ășitată dela 150 de casse.

Concurenții sunt avisați a-și trimite recursele la oficiul protopresbiteral al Oraviței până la terminul indigitat și a se presenta în vre-o Duminecă sau sərbătoresee în biserica parochială din Măidan.

Măidan, din ședința comitetului parochial ținută la 15/27 Septemvrie 1891.

[57] 1—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Alesandru P. Popoviciu adm. protop.*

Concurs.

Pentru ocuparea postului de invătătoriu la școala confesională gr. or. română din **Curte**, protopresbiteratul Făgetului, se escrie acum a doaua oară concurs cu termin de 30 de zile începând de la prima publicare în „Foaia diecesană.“

Emolumentele împreunate cu acest post sânt:

1. În banii gata 350 fl. v. a.
2. Spese de scripturistică 8 fl.
3. Conferințele invătătoresee 6 fl.
4. Pentru servitoriul școalei 12 fl.

5. 32 metri de lemne, dintre care 16 pentru încălzitul școlii, iar 16 pentru învățătorii.

6. Dela fie-care înmormântare, unde va fi chemat, 20 cr. eară cu lifurgie 40 cr.

7. Locuință liberă, o grădină intravilană și una extravilană.

8. Doauă jugere de pământ arătoriu de clasa a II-a.

Cei-ce doresc a ocupa acest post învățătoresc au să dovedească, că-au testimoniu de calificăciune cu calculul general bun și pentru stațiune cu dotațiune bună; vor fi preferiți cei-ce vor dovedi, că pelângă calificăciunea recentă cunosc muzica vocală și instrumentală pentru a instrua corul bisericii.

Alesul învățătoriu este îndatorat a îndeplini afacerile scripturistice în comitetul și sinodul parochial.

Recursele prevăzute cu documentele prescrie mai sus și conform statutului organic și regulamentului pentru organizarea învățământului, adresate comitetului parochial din Curte, — să se trimită la oficiul protopresbiteral gr. or. român al Făgetului până la terminul deschis.

Comitetul parochial dorește ca recurenții să se prezinte în vre-o Duminică sau sârbătoare în santa biserică, dar nu în ziua de alegere.

Curte, din ședința comitetului parochial ținută la 29 August 1891.

[56] 1—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu*, protopresbiter tractual.

Tariful zonelor

pentru căile ferate de stat reg. ung.

Valid din 1. August 1891.

între Timișoara și următoarele stațiuni.

Prețurile comunicațiunii-vecine.

Pentru trenurile: de persoane = omnibus sau mestecate			
Zona	I. clasă	II. clasă	III. clasă
1	—30 cr.	—15 cr.	—10 cr.
2	—40 cr.	—22 cr.	—15 cr.

Stațiunile comunicațiunii-vecine:

Zona		Zona	
Beregsen	2	Szakálháza	1
Merezifalva	2	Şag	1
Recaş	2	Sânt.-András	1
Remetea	1	Jebel	2

Tariful de zone general

Trenuri pers. omnibus sau mest.			Trenuri accelerate			
Zona	I. clasă	II. clasă	III. clasă	I. clasă	II. clasă	III. clasă
1	50	40	25	60	50	30
2	1.00	80	50	1.20	1.00	60
3	1.50	1.20	75	1.80	1.50	90
4	2.00	1.60	1.00	2.40	2.00	1.20
5	2.50	2.00	1.25	3.00	2.50	1.50
6	3.00	2.40	1.50	3.60	3.00	1.80
7	3.50	2.80	1.75	4.20	3.50	2.10

8	4.00	3.20	2.00	4.80	4.00	2.40
9	4.50	3.60	2.25	5.40	4.50	2.70
10	5.00	4.00	2.50	6.00	5.00	3.00
11	5.50	4.40	2.75	6.60	5.20	3.30
12	6.00	4.80	3.00	7.20	6.00	3.60
13	7.00	5.30	3.50	8.40	6.50	4.20
14	8.00	5.80	4.00	9.60	7.00	4.80

Consemnarea stațiunilor

și a numerilor zonelor de cari se țin acele stațiuni în comunicațiunea cu Timișoara:

Zona		Zona		Zona	
Abony	13	Kis-Kőrös	13	Puszt-Tenyő	12
Alesi	13	K. K. Dorozsma	8	Radna-Lippa	6
Algyő	8	Kistelek	9	Racasdía	8
Anina	11	Kis-Szálás	12	Rác-Szt-Péter	8
Arad	4	Kigyos	6	Remetea	1
Baia	13	Konop	7	Recaş	1
Bajmok	12	Cornea	9	Rom.-Bocşa	3
Bács Almás	12	Cárpa	7	Rószke	8
Bazias	8	Kőtegyán	10	Sajkad	10
Beregsen	1	Craşova	10	Şag	1
Berzava	8	Cruşoveţ	10	Sámeon	10
Bichiş	9	Curticium	5	Sárafalva	7
Békesföldvár	8	K. Kun-Szálás	12	Soborsin	9
Belint-Chiseteu	3	Kutvölgy	10	Szabadka	10
Birda	3	Less	12	Sofronya	4
Bikity-Borsod	12	Lissava	10	Szajol	13
Branyitzka	12	Lókösháza	6	Szakálháza	1
Ciaba	8	Logoj	4	Szalonta	11
Csantaver	11	Maidan	9	Szarvas	12
Cserna Keresztur	13	Maros-Ilia	12	Szatymaz	8
Cséffa	12	Mehadia	11	Szeged	7
Csikeria	11	Merczyfalva	1	Szent-András	1
Ciongrad	12	Mezőberény	9	Szent-Hubert	3
Csorvás	9	Mező-Kereszt.	13	Szolnok	13
Detta	2	Mező-Tur	11	Szőreg	7
Deva	13	Militics	13	Stam.-Moravicza	3
Fegyvernek	13	Mokrin	4	Tavankut	11
Biserica-Albă	7	Moritzfeld-Sosdia	4	T.-Szlatina	8
Félegyháza	11	Nagy-Kikinda	4	Teregova	9
Fugyi-Vásárhely	13	Nagy-Kőrös	13	Topolya	12
Gataia	3	N.-Szt-Miklos	7	Topleţ	12
Gavoşdia	5	Nagy-Várad	13	Topoloveţ	2
Gerendás	8	Német-Bogsán	5	Totvárak	9
Gertenis	4	Német-Ság	2	T.-Szt-Miklos	13
Gurasada	12	Nyársapót	13	Uj-Arad	3
Glogovaţ	4	Oraviţa	9	Vadkert-Tuzlar	13
Gyertyámos	1	Orezyfalva	1	Valkány	5
Gyoma	10	Orosháza	10	Válişoara	7
Gyorok	5	Oroszlámos	6	Varjas	8
Gynla	9	Orşova	12	Váradpüspöki	13
Hallas	12	O-Bessenyő	6	Várad Vplentie	13
H. Feketehegy	13	Órményes	8	Verbász-Kula	13
Băile Ercelane	11	Ósi	12	Verciorova	12
Horgos	9	Palics	10	Vérşet	5
H.-M.-Vásárhely	9	Paulis	6	Vinga	2
Iablăniţa	10	Perjámos	8	Vojtec	2
Iasenova	6	Piski	13	Zagujeni	6
Iam	7	Podporány	5	Zám	11
Caransebeş	6	Porta-Orient.	9	Zombor	13
Căvâran Sacu	5	Puszt-Bánréve	12	Zzebely	1
Kecskemét	12	Puszt-Páka	12	Zsidovin	4
Kelebia	11	Puszt-Péteri	10	Zzombolya	2
Kétegyháza	6	Puszt-Poo	12		

Toate celelalte stațiuni se țin de zona 14.

